

TAVŞANLARIN ZOOLOJİK SİSTEMDEKİ YERİ

Ragıp TIĞLI*

ÖZET

Son buzul devrinin sonuçlanmasından sonra yabani tavşanın sadece İBERİK Yarımadasında bulunduğu kesinlikle bilinmektedir. Buna rağmen biyolojik duyuları bakımından yabani ve hiçbir evciltme döneminden geçmemiş tavşanlara dünyanın birçok yerinde rastlanması, bunların, insan eliyle yayılmış olduğu düşüncesine sevkettir.

Evcil tavşana köken teşkil eden tür olan *Oryctolagus Cuniculus* (Avrupa tavşanı), *ORYCTOLAGUS* genus'undan *LEPORIDAE* familyasından *DUBLICIDENTATA* veyahutta *LAGOMORPHA* alt takımından, *RODENTIA* takımından *PLACENTALIA* alt sınıfından, *MAMALIA* sınıfından, *VERTEBRATA* dalından, *CHORDATA* Alt gövdesinden, *DEUTEROSTOMIA* gövdesinden, *COELOMATA* veyahutta *BILATERIA* alt bölümünden, *EUMETAZOA* bölümünden, *METAZOA* alt aleminden ve nihayet *ANIMALE* Alemindedir. Böyle bir sınıflandırma bize popülasyonları tanıyamıza ve popülasyon gruplarını kendileri arasında mukayese etmemize yardımcı olacaktır.

GİRİŞ

Dünyanın birçok yerinde rastlanan tavşan, genel olarak İspanyol formuna dayanmaktadır. *O.C.ALGIRUS* olarak isimlendirilen ve Cezayir'den Fas'a kadar olan bölgelerde bulunup birbirinden çok az farklılıktaki yapılara sahip gözükten üç tip, aynı coğrafi ırk olarak nitelendirilir. İkinci ırk, Kanarya, Azor Adaları, Madeira ve Kuzey-Batı Akdeniz Bölgesinde yayılmış olan *O.C.HUXLEYI*'dir. Üçüncü ırk, Kuzey Fransa'da Rhone nehri ağzına yayılmış olan *O.C.BRACHYOTUS*'tur. Dördüncü ırk ise Orta ve Doğu-Avrupa, İngiltere, İrlanda ve Fransa'da yayılmış olan Kuzey Avrupa ırkıdır.

Bunlara ait fosil kalıntıları Gibraltar, Kuzey İtalya, İsviçre, Belçika, Fransa, Almanya ve İngiltere'de bulunmuştur. Bununla beraber birçok hallerde bu kemik kalıntıları, beraber buldukları *PLEISTOCENE* faunası ile çağdaş olmayıp derin tabakalara oyarak girmiş tavşanlara ait daha yaşlı kalıntılar olarak bildirilmiştir.

* Yrd.Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi,
Zootečni Bölümü.

Tarihte ise; ilk defa tavşanlar, Fenike'lilerin M.Ö.1100 yıllarında İberik Yarımadasına gelmeleriyle ortaya çıkmış olup bunlar ufak yapıda, gruplar halinde oyuklarda yaşayan memeli bir hayvan olarak dikkatleri çekmişlerdir. Bizim anladığımız anlamda evcil tavşanda, insanlık alemine çok geç intikal etmiş ve orta çağdan evvel görülmemiştir.

SINIFLANDIRMA ve ÖZELLİKLERİ

Bütün canlılar, Bitkiler ve Hayvanlar olmak üzere iki REGNUM veya Aleimde incelenmektedirler. Tavşanın dahil olduğu Regnum ANIMALE (Hayvanlar Alemi) şeması Çizelge 1'de teferruatıyla verilmiş olup her sınıf ayrı ayrı olarak ele alınmış ve özellikleri verilmiştir.

(ALT ALEM) : SUBREGNUM : METAZOA : Metazoa'ların vücutları çok sayıda hücrelerden ibarettir. Aynı tipten hücreler biraraya gelerek dokuları, dokularda biraraya gelerek belirli fonksiyonları yapan organ sistemlerini oluştururlar. Çoğalma genellikle eşeylidir. Fakat bu gruba dahil aşağı organizasyonlu formlarda eşeysiz çoğalma şekilleri de görülür. Embriyonal gelişmeleri esnasında genellikle 3 hücre tabakası meydana gelmektedir. Bunlar EKTODERM, MEZODERM ve ENDOTERM tabakalarıdır. Bunlardan Ektoderm DERİ ve SİNİR SİSTEMİNİ, ENDODERM ise SOLUNUM, SİNDİRİM SİSTEMİ ve OMURGA'yı, Mesoderm'de diğer İÇ ORGANLARI meydana getirmektedir.

Metazoa subregnum'u MESOZOA, PARAZOA ve EUMETAZOA olmak üzere 3 divisio'ya ayrılmaktadır.

(BÖLÜM) : DIVISIO : EUMETAZOA : Bu divisio'ya giren hayvanların vücutlarında gerçek doku ve organlar teşekkül etmiştir. COELENTERATA ve COELOMATA'dan ibaret 2 SUBDIVISIO'su vardır.

(ALT BÖLÜM) : SUBDIVISIO : COELOMATA - BILATERIA: Coelenterata subdivisiosundaki hayvanlarda sadece Ektoderm ve Endoderm tabakaları bulunmasına rağmen COELOMATA veya BILATERIA subdivisio'sunda bunlara ilaveten MESODERM tabakasıda teşekkül etmiştir. Bu suretle çok önemli olan iç organlar bu epitel tabakasından oluşmaktadırlar. Bu subdivisio'sunda barsak boşluğundan başka İKİNCİ KARIN BOŞLUĞU veya SÖLÖM BOŞLUĞU' da bulunmaktadır. Bu subdivisio embriyonal safhadaki değişikliklerine göre 2 PHYLUM'a ayrılır. Bunlar PROTOSTOMIA ve DEUTOROSTOMIA'dır.

Çizelge 1 : Hayvanlar Alemi İçinde Tavşanın Familya ve Türleri.

REGNUM.....	ANIMALE		
(Alem)			
SUBREGNUM.....	METAZOA	PROTOZOA	
(Alt Alem)			
DIVISIO.....	MESOZOA	PARAZOA	EUMETAZOA
(Bölüm)			
SUBDIVISIO.....	COELENTERATA=RADIATA		
(Alt Bölüm)	COELOMATA=BILATERIA		
PHYLUM.....	PROTOSTOMIA	DEUTEROSTOIA	
(Gövde)			
SUBPHYLUM.....	COELOMOPORA	HOMALOPTERYGIA	
(Alt Gövde)	CHORDATA		
CLADUS.....	TUNICATA	ACRANIA	VERTEBRATA
(Dal)			
CLASSIS.....	CYCLOSTOMATA	PISCES	AMPHIBIA
(Sınıf)	REPTILIA	AVES	MAMMALIA
SUBCLASSIS.....	MONOTREMATA	MARSUPIALIA= DIDELPHIA	
(Alt Sınıf)	PLACENTALIA		
ORDO (ORDER).....	1) INSECTIVORA		
(Takım)	2) DERMOPTERA		
	3) CHIROPTERA		
	4) PHOLIDOTA		
	5) XENARTHRA		
	6) TUBULIDENTATA		
	7) CARNIVORA		
	8) CETACEA		
	9) UNGULATA		
	10) SIRENIA		
	11) PRIMATES		
	12) RODENTIA		

TAKIM (ORDO) RODENTIA (KEMİRGENLER)

1) ALT TAKIM : SIMPLICIDENTATA

2) ALT TAKIM : DUBLICIDENTATA (LAGOMORPHA)=(ÇİFTDİŞLİLER)

2.1) FAMILYA : I - OCHOTONIDAE

CİNS L : OCHOTONA

- TÜR :
- 1) O. PUSILLUS PALL.
 - 2) O. ALPINUS PALL.
 - 3) O. DAURICUS PALL.
 - 4) O. ROYLEI OG.
 - 5) O. RUTILUS SEV.
 - 6) O. ERYTHROTIS BÜCHN.
 - 7) O. MELANOSTOMUS BÜCHN.
 - 8) O. PRINCEPS RICH.

2.2) FAMILYA : II - LEPORIDAE

CİNS L : LEPUS

TÜR :

- 1) L. EUROPEUS PALL.
- L. AQUILONIUS BLAS.
- L. LILFORDI WINTON.
- 2) L. TIMIDUS L.
- 3) L. VARIABILIS PALL.
- 4) L. HIBERNICUS BELL.
- 5) L. CAMPESTRIS BACHM.
- 6) L. AMERICANUS ERXL.
- 7) L. ARCTICUS LEACH.
- 8) L. ALLENI
- 9) L. BAIRDII
- 10) L. LABRADORIUS MİLL.
- 11) L. CASPIUS EHRBG.
L. CYRENSIS SAT.
L. LEHMANNI SEV.
- 12) L. CRASPEDOTIS BLANF.
- 13) L. TOLAI PALL.
- 14) L. YARKANDENSIS GTHR.
- 15) L. TIBETANUS WTRH.
- 16) L. PEGUENSIS BLYTH.
- 17) L. SIAMENSIS BONH.
- 18) L. OIOSTOLUS HODGS.
- 19) L. PALLIPES HODGS.
- 20) L. HYPISIBIUS BLANF.
- 21) L. RUFICAUDATUS GEOFFR.
L. DAYANUS BLANF.
- 22) L. NIGRICOLLIS F. CUV.
- 23) L. AEGYPTIUS DESM.
- 24) L. ISABELLINUS CRT.
- 25) L. HABESSINICUS EHRBG.
- 26) L. SOMALENSIS HGL.
- 27) L. SALAE JENT
- 28) L. CAPENSIS L.
- 29) L. SAXATILIS F. CUV.
- 30) L. ZECHI MTSCH.
L. VICTORIAE THOS.
- 31) L. CALIFORNICUS

CİNS II. : MACROTOLAGUS

TÜR : 1) M. CAUFORNICUS BACHM.
2) M. TEXENSIS VTRH.
3) M. MELANOTIS MEARNNS.
4) M. ALLENI MEARNNS.

CİNS III. : SYLVILAGUS

TÜR : S. FLORIDANUS ALLEN.

CİNS IV. : ORYCTOLAGUS
(Avrupa Tavşanı)

TÜR : O. CUNICULUS
O. CRASSICAUDATUS

CİNS V. : CAPROLAGUS

TÜR : C. HISPIDUS PEARSON.
(Himalaya sert tüylü yabancı tavşanı)

CİNS VI. : NESOLAGUS
(Sumatra yabancı tavşanı)

TÜR : N. NETSCHERI SCHL.

CİNS VII. : ROMEROLAGUS

TÜR : ROMEROLAGUS NELSONI MERR.

* Mevcut Cinslere ait Tür'lerin Önemli görülenleri çizelgede verilmiştir.

(GÖVDE) : PHYLUM : DEUTOROSTOMIA : Bu grup hayvanlarda PRİMER EKSEN vücut eksenini olarak kalır. Ventraldaki BLASTOPOR veya İLK AĞIZ protostomia'nın aksine ya tamamen kapanır veyahut erginde anüse dönüşür. Blastopor anüse dönüşmüşse asıl ağız sonradan karın kısmının ön ucunda oluşmaktadır. Tamamen kapanmışsa, CHORDATA'daki gibi, ağız ile anüs yeniden meydana gelir. COELOMOPORA, HOMALOPTERYGIA ve CHORDATA olmak üzere 3 SUBPHYLUM'u vardır.

(ALT GÖVDE) : SUBPHYLUM : CHORDATA : Bu subphylum'un en önemli karakteristiği, barsağın dorsalinde bulunan ve ilk barsak tarafından meydana getirilen elastiki bir çubuğa, CHORDA DORSALIS, sahip olmalarıdır. Chorda Dorsalis üzerinde ekdodermik bir sinir merkezi olan MEDULLA SPINALIS ve BEYİN bulunur. Bundan başka barsağın ön tarafından suda yaşayanlarda, SOLUNGAÇ'lar karada yaşayanlarda ise AKCIĞERLER meydana gelmiştir. Chordata TUNICATA, ACRANIA ve VERTEBRATA olmak üzere 3 CLADUS'a sahiptir.

(DAL) : CLADUS : VERTEBRATA : Vertebrata kelimesini ilk defa LAMARK kullanmıştır. Bu cladus'a giren hayvanlarda vücut BAŞ, GÖVDE ve KUYRUK kısımlarından ibarettir. Ağız karın tarafında sinir sistemi ise sırttadır. Gövdede SÖLÖM boşluğu bulunur. CYCLOSTOMATA ve körelmiş organları olan hayvanlar hariç tutulursa hepsinde birer çift ekstremite bulunur. Hareket bunlar vasıtasıyla temin edilir. Ekstremiteler olmadığı hallerde hareketi gövde sağlamaktadır. Deri EPİDERMİS (üst deri) ve katılgan doku ile kaslardan müteşekkil CUTİS (Alt deri) tabakalarından müteşekkildir. Üst deriden birçok bezler oluştuğu gibi, boynuzlaşmasıyla kıl, tüy ve boynuz gibi kısımlarda meydana gelebilmektedir. Bazı zamanlar deri kemikleşilerek zırh meydana getirebilir. Balık ve Sürüngen pulları ile kaplumbağa kabukları bu şekilde oluşmuşlardır. Bütün Omurgalılarda Chorda Dorsalis bulunur. Chorda'nın dışında ELASTICA EXTERNA adı verilen bir tabaka, bunun üzerinde de SKELETOGEN denilen katılgan dokudan ikinci bir tabaka bulunmaktadır. Bu hücreler karına doğru olan çıkıntılarıyla kaburgaları oluşturmaktadırlar. Ayrıca bu kısım, omurları da yapar. Vertebrata'nın 6 classis'i vardır. Bunlar sırasıyla CYCLOSTOMATA (Yuvarlak Ağızlılar), PISCES (Balıklar), AMPHIBIA (Hem karada hem

suda yaşayanlar), REPTILIA (Sürüngenler), AVES (Kuşlar) ve MAMMALIA (Memeliler)'den ibarettir.

(SINIF) : CLASSIS : MAMMALIA : Mammalia grubuna sıcak kanlı, kalpleri dört gözlü, genellikle doğuran ve yavrularını meme bezlerinin salgılarıyla besleyen hayvanlar girer. Kuşlardaki tüylerle memelilerdeki kıllar aynı şeylerdir. Bu kıllar hayvana ve mevsime göre birçok değişiklikler gösterebilirler. Kıl diplerinde ter ve koku bezleri bulunur. Meme bezleri de deri bezlerinden sayılırlar ve erkeklerde körelmiş vaziyettedirler.

İskelet ağırdır ve iliğe sahiptir. Bazı kafatası ile yüz kemiklerinde boşluklar bulunmaktadır. Kafatası kemiği her yöne çıkıntılar yaparak büyük hacim kazanmıştır. Kafatası kemiğinin iç kısmını beyin öylesine doldurmuştur ki adeta iç kısım beyin yüzeyinin kalıbını almıştır. Balinalar hariç tutulurlarsa omurga; BOYUN, GÖĞÜS, BEL, SACRUM ve KUYRUK olmak üzere 5 bölgeye ayrılır. Beyin sinirleri 12 adettir. Oldukça büyük olan burun boşluğunda sadece hava yolu olarak kullanılan bir alt kısım bulunur ki burada koku alan epitel hücreleri yoktur. Koku alan epitel hücreleri burnun üst kısmında bulunurlar. Burun delikleri bir çifttir ve kıkırdak parçacıklarıyla desteklenmiştir. Bazı hallerde bunlar uzayarak filde olduğu gibi hortumları oluşturabilir. Fok gibi suya dalan memelilerde burun delikleri kasların ve özel kapakların yardımıyla kapatılır. İç burun delikleri genze açılmaktadırlar.

Gözler, göz çukurları içerisinde ve başın iki tarafında yer almışlardır. Göz kapakları alt ve üst olmak üzere iki adettirler. Göz yaşı bezi, GLANDULA LACRIMALIS, göz çukurunun üst kenarında yer almıştır. Kulağın dış görünüşü çeşitli hayvanlarda büyük farklılıklar gösterir. Orta kulakta ÇEKİÇ, ÖRS ve ÜZENGE kemikleri bulunur. Dokunma duyusu uç taraf derilerinde ve derinin diğer kısımlarındaki sinirlerin yayılmalarıyla oluşur. Tat duyusunuda dil üzerine yayılmış papillalar sağlamaktadır. Dişler, genellikle çenede bulunurlar, bazı türlerde ise diş bulunmamaktadır. Dişte bir TAÇ, bir de KÖK kısmı ayırt edilmektedir. Bunlara köklü dişler denilir ve muayyen bir büyüklükten daha fazla büyüyemezler. Sadece KEMİRİCİLERİN dişleri aşındıkça dipten büyürler ve KÖKSÜZ DİŞLER diye isimlendirilirler. Kemirici ve geviş getirenlerde KÖPEK dişleri bulunmaz. Akciğerler bir

çifttir ve göğüs boşluğuna asılıdırlar. Kalp dört gözlüdür, geniş getirenlerde OSSA CARDIS isimli bir de kemik ihtiva eder. Kan dolaşımının yanı sıra Lenf sistemide mevcuttur.

Memeli Hayvanlardan birçoğu evciltirmiştir. En eski memeli hayvan fosillerine ÜST TRIAS ve JURA'da rastlanmaktadır. Mammalia classis'i MONOTREMATA, MARSUPIALIA ve PLACENTALIA olmak üzere 3 SUBCLASSIS'e ayrılır.

(SINIF) : SUBCLASSIS : PLACENTALIA : Placentalia subclass'indeki hayvanlar marsupialia'daki gibi bir MARSUPIUM veya KESE'ye ve KESE KEMİKLERİNE sahip değildirler, PLACENTA'lıdırlar ve doğururlar. Yavru gebe ananın döl yatağında (UTERUS) oluşan placenta vasıtasıyla beslenir. 12 ORDO' veya TAKIM'a ayrılmıştır. Bunlar sırasıyla INSECTIVORA (Böcekçiller), DERMOPTERA (Abalı memeliler), CHIROPTERA (Yarasalar), PHOLIDOTA (Pullu hayvanlar), XENARTHRA, TUBULIDENTATA, CARNIVORA (Etçil memeliler), CETACEA (Balinalar), UNGULATA (Tırnaklılar), SIRENIA (Deniz İnekleri), PRIMATES ve RODENTIA (Kemiriciler)'dir.

ORDO = TAKIM : RODENTIA (KEMİRİCİLER) : Rodentia takımı KANCA TIRNAKLI ve KÜÇÜK, memeli hayvanlardan müteşekkildir. Şekilleri, barınma usulleri, hareket tarzları çok değişik olmakla beraber yapı itibariyle aynı olan bir grup teşkil ederler ve bütün dünyaya yayılmışlardır. Parmakları serbestçe oynak oldukları halde tabanlarıyla yürümektedirler. Hepsi bitki ile ve çoğunluk diken, kök, hububat ve meyve gibi maddelerle beslenirler. Çok azı omnivor'dur. Kemirici diş olarak gelişmiş KESİCİ DİŞLERİ 1/1 bazende 2/1'dir. SIMPLICIDENTATA'larda alt ve üst çenede biraz kıvrık ve köksüz olan ikişer kesici dişleri olmasına rağmen DUBLICIDENTATA'da üst çenedeki kemiricilerin arkasında birer tane daha küçük kemirici diş bulunur. Köpek dişleri bulunmadığından, Kesicilerle azılar arası BOŞTUR. Kemirme sırasında alt çenelerini geriye doğru çekerler. Ön azı dişlerinin sayıları değişiktir. Hatta bazılarında hiç bulunmaz. Arka azı dişleri alt ve üst çenelerinde sağlı, sollu olmak üzere 3 tanedir ve her zaman mevcuttur.

Kemirgenlerin çoğu yuva yaparlar ve kışlık yiyeceklerini depo ederler. Bazıları soğuk mevsimlerde kış uykusuna yatarlar, diğer

bazıları da sürüler halinde göç ederler. Yılda 4-6 defa doğururlar. Her doğumda çok sayıda yavru elde edilir. Bu sebepten dolayı karın ve göğüs memelerine sahip bulunmaktadır. SIMPLICIDENTATA (Basit dişliler) ve DUBLICIDENTATA (Çift dişliler), olmak üzere 2 SUBORDO'ya ayrılırlar.

SUBORDO = ALT TAKIM : DUBLICIDENTATA(LAGOMORPHA):

Bu alt takımdaki hayvanların üst kemiricilerinin arkasında birer adet daha küçük diş bulunmaktadır. Kesiciler her yandan mina tabakasıyla kaplıdır. Azı dişleri köksüzdür. Dublicidentata alt takımının OCHOTONIDAE (Islıklı tavşanlar) ve LEPORIDAE olmak üzere 2 FAMILIA'sı vardır.

FAMILIAL OCHOTONIDAE (ISLIKLI TAVŞANLAR) : Islıklı tavşanlar familyası sadece OCHOTONA genus'una (cins) sahiptir. Kulakları kısadır, kuyrukları kolayca görülemez, ön ve arka bacakları aynı uzunluktadır.

GENUS I : OCHOTONA : Bu genus'a giren türlerden Kuzey Amerika'da yaşayan O.PRINCEPS hariç tutulursa diğerleri ASYA ve kismende Güney Doğu Avrupa'da yaşarlar. Şimdi bu genus'taki önemli türleri sırasıyla görelim.

SPECIES = O. PUSILLUS PALL : Vücut uzunluğu 14.5 cm kadardır. Rengi beyaz, gri-kahverengidir. Urallarda, Volga civarında ve Rusya'da bulunur. Ayrıca Güney-Doğu Avrupa'da da çok sayıda vardır. Toprak altı yuvalarında 3-5 dehliz bulunuz. Koloni halinde yaşarlar. Geceleri dolaşır 5-8 defa kesik kesik ıslık çalarlar. İnce yapraklarla beslenirler. Esas olarak çiğ suyu, nadiren yağmur suyu içerler.

SPECIES : O. ALPINUS PALL : Vücut uzunluğu 25 cm'dir. Sibirya'ya yayılmıştır. Barınak olarak ya tabii ya da kendi açtığı oyukları kullanır. Yiyecek depolama adeti vardır. Kuyruğu bir yağ kabarcığından ibarettir. Ortalığı çınlatıcı şekilde ıslık çalışı vardır.

SPECIES : O. DAURICUS PALL : Doğal kaya oyuklarında veya kendi kazdığı çukurlarda barınır. Güneş battıktan sonra ve kapalı havalarda faaliyetlerini arttırırlar. Küçük olduğundan birçok düşmanı vardır ve yırtıcı kuşlar tarafından kolayca avlanır. Doğu Sibirya ve Mançurya'da yayılmıştır. Yılda 2 defa yavrular.

SPECIES : O. ROYLEI OG. : Keşmir'den Sikkun'a kadar Himalayalarda, Kansu Eyaletinde ve Güneydoğu Tibet'te yüksek dağlık bölgelerde yaşar. Ağaç kavuklarında veya çayırılık alanlarda barınır.

SPECIES : O. RUTILUS SEV. : Türkistan, Keşmir ve Kuzey-Doğu Tibet'te yaşar. Dağlık bölgelerinde taşlık kısımlarına yerleşmiştir. 4000 m. yüksekliklere kadar rastlanabilir.

SPECIES : O. ERYTHROTIS BÜCHN. : Kansu ve Güney-Doğu Tibet'e yayılmıştır. Ürkektir, insanı gördüğü zaman arka bacakları üzerine çöker. Bu haliyle taş'ı andığından kolaylıkla farkedilemez.

SPECIES : O. MELANOSTOMUS BÜCHN. : Çalılıkların alt kısmında fazla derin olmayan çukurlar açar ve buralarda barınır. Açık alanlarda çok sayıda birarada bulunurlar. Kuzey Tibet'te 3000-6000 m. yükseklikteki dağlık bölgelerde yaşamaktadır.

SPECIES : O. PRINCEPS RICH : Amerika'da Kuzey kayalık dağlarında yaşar. Çok güzel bir görünüşü vardır. Kulakları büyüktür. Yılda genellikle 2 defa yavrular ve her seferinde 2-3 yavru doğurur. Doğum mevsimi yazdır.

FAMILIA II. LEPORIDAE : Bu familyaya giren tavşanların kulakları uzun, kuyrukları kısadır. Gözleri İRİ ve arka bacakları UZUNDUR. Diş formülleri 2033/1023 şeklindedir. Bu familyanın LEPUS, MACROTOLAGUS, SYLVILAGUS, ORYCTOLAGUS, CAPROLAGUS, NESOLAGUS ve ROMEROLAGUS olmak üzere 7 GENUS'u vardır. Bunlardan LEPUS ve MACROTOLAGUS genus'ları HAKİKİ KIR TAVŞANLARINI, ORYCTOLAGUS genus'uda HAKİKİ ADA TAVŞANLARINI ihtiva eder.

GENUS I : LEPUS : 100 kadar türü vardır. Ve dünyanın her tarafına yayılmıştır. Bu genus'tan bazı önemli türleri görelim.

SPECIES : L. EUROPEUS PALL. : Boyu 70 cm. yüksekliği 30 cm'dir. Canlı ağırlığı 3.5 - 6 kg. arasında değişir. Rüzgarsız yerlerde ve gevşek toprakta açtığı sathi çukurlarda barınır. Çok ürkektir, geceleri otlar. Orman, tarla ve bahçelere zarar verir. Gebelik süresi 30-42 gündür. Yılda 4-5 defa gebe kalarak her defasında 2-5 yavru doğurur. Yeni doğan yavrular gözleri açık ve vücutları tüylü olarak doğarlar. Emzirme süresi 2-3 hafta kadardır. Ömrü 8-12 yıldır. Eti yenir, postu kürkçülükte kullanılır.

SPECIES : L. TIMIDUS. L. : Kar tavşanında denilen bu tavşan Asya, Kuzey Avrupa, Alp Dağları, Pireneler ve Kafkasya'da bulunur. Uzunluğu 55 cm'dir. Canlı ağırlığı ortalama olarak 4-5 kg arasındadır. Eti yenilir. Kış mevsiminde tüy değiştirir.

SPECIES : L. VARIABILIS PALL.: Kuzey Avrupa'ya yayılmıştır. Bir batında 1-8 arasında yavru verir.

SPECIES : L. HIBERNICUS BELL. : İrlanda'da yaşar. Bütün yıl boyunca çiftleşir ve her batında 2-6 yavru verir.

SPECIES : L. CAMPESTRIS : Doğu Kanada'ya, **L. AMERICANUS, L. ARCTICUS, L. ALLENI, L. BAIRDII.** Kuzey Amerika'ya, **L. LABRADORICUS**'da Newfoundland Bölgesine yayılmıştır. **SPECIES: L. CASPIUS,** Hazar Çölü çevresine, **L. CRASPEDOTIS,** Batı Asya'ya, **L. TOLAI** Moğolistan, Gobi ve Doğu Tibet'e, **L. YARKADENSIS,** Orta Asya'ya, **L. TIBETANUS** Tibet, Doğu Afganistan ve Hindistan'ın bazı kısımlarına, **L. PEGUENSIS** Burma'ya, **L. SIAMENSIS.** Siyam'a, **L. OIOSTOLUS, L. PALLIPES, L. HYPISIBIUS, L. RUFICAUDATUS, L. NICRICOLLIS** Hindistan'a yayılmışlardır. **SPECIES : L. AEGYPTIUS, L. ISABELLINUS, L. HABESSINICUS** Arap Yarımadası ve Kuzey-Doğu Afrika'ya, **L. SOMALENSIS,** Somali'ye **L. SALAE.** Portekiz Angola'sı ve Kongo'ya **L. CAPENSIS, L. SAXATILIS** Güney ve Afrika'ya, **L. ZECHI.** Togo'ya yayılmıştır.

GENUS II. MACROTOLAGUS : Bu genus'a mensup tavşanlar Kuzey Amerika'ya yayılmışlardır. Bazı türleri 3000 m'ye kadar olan yüksekliklerde yaşarlar.

GENUS III. SYLVILAGUS : Bu genus'a mensup tavşanlarda Amerika'da yaşarlar. Bu genus'a ait türlerin en önemlisi **AMERİKAN TAVŞANI** diye bilinen **S. FLORIDANUS**'dur. Birçok alt varyetesi vardır. Gebelik süresi 26,5 gündür. Bir batında ortalama 4,5 yavru verir. **S. TRANSITIONALIS,** Doğu Amerika, **S. AQUATICUS** ise A.B.D.'nin güneyine yayılmıştır.

GENUS IV : ORYCTOLAGUS : Bu genus'ta gerçek **ADA TAVŞANLARI** bulunur. Evcil Tavşanda bu genus'tan bir tür olan **O. CUNICULUS**'dan elde edilmiştir. Bu tavşan Orta Avrupa, Kuzey Afrika ve bilhassa İspanya'da yaşar. Uzunluğu 40-45 cm, kulağı 7 cm'dir.

Canlı ağırlığı 2.0 - 2.5 kg kadar gelir. Yer altında kazdığı derin dehlizlerde barınmaktadır. Yılda 4-8 defa gebe kalır. Gelelik süresi ortalama olarak 5-6 haftadır. Bir batında 3-10 yavru doğurur. Bunlar çıplaktır ve gözleri kapalıdır. Eti yenir ve postu kürkçülükte kullanılır. O. CRASSICAUDATUS ise Güney-Afrika'da bulunmaktadır.

GENUS V : CAPROLAGUS : Bu genus'a ait en önemli tür C. HISPIDUS'tur. Himalaya'ların Güney etekleri ve Bhutan'da yaşar. Kulakları kısa ve yere sarkıktır. Küçük gözlüdür. Arka bacaklarının uzunluğu önlerden fazla değildir. Açtıkları çukurlarda barınırlar.

GENUS VI : NESOLAGUS : Sımatra'nın hem kıyı hem de dağlık bölgelerine yayılmış olan N. NETSCHERI isimli türü önem taşır. Kulakları çok kısadır. Güzel bir görünüşü vardır. Kır tavşanından meydana geldiği tahmin edilmektedir.

GENUS VII : ROMEROLAGUS : Bu genus'a mensup bir tür olan R. NELSONI, Merr., Yüksek dağ otlaklarında yaşar, arka bacakları ve kulakları çok uzundur. 6 adet kaburgası vardır ve hepsi önde göğüs kemiğine bitişir. Köprücük kemiği müstakil durur.

TARTIŞMA

Sınıflandırmanın en önemli yönü organizmaların gruplandırılması ve onların belirli ölçütlere göre derecelendirilmesidir. Sınıflandırılmalarında, populasyonları ve populasyon gruplarını mukayese edebilme amacı güdüldüğünden TÜR'ü teşkil edecek olan bireyleri bir nesil verme topluluğu ve genetik bir ünite olarak düşünmek gerekir. Eğer biz, TÜR seviyesinin üzerine çıkıp bunlar arasındaki melezleme yolu ile genetik analizi yapmak istersek oldukça güç bir işlemle karşılaşabileceğimizi kabul etmek zorunda kalabiliriz. Zira, elde ettiğimiz bilgiler ışığında fenotiple genotip arasında gözlenebilir fark oranı nadiren tam olup, ekseriya birbirine yakın bile değildir. O halde; Tavşanın Zoolojik sınıflama içerisinde tesbit edilebilen 150 kadar TÜR'e sahip memeli bir hayvan olarak yerini alması ve bu noktadan itibaren herbirinin kendine özgü karakterlerinin incelenmesi daha faydalı olacaktır.

SUMMARY

THE PLACE OF THE RABBITS IN THE ZOOLOGICAL SYSTEM

It is a known fact that wild rabbits existed only on the Iberian Peninsula following the glacial period. Rabbits which are wild in biological senses and not domesticated are present in many parts of the world and this fact leads us to the belief that their dispersion was carried out by man.

Dryctolagus Cuniculus (European rabbit), the origin of the rabbits, is a species of *DRYCTOLAGUS* genus, of *LEPORIDAE* family, of *LAGOMORPHA* subordo, of *RODENTIA* ordo, of *PLACENTALIA* subclassis, of *MAMALIA* classis, of *VERTEBRATA* cladus, of *CHORDATA* subphylum, of *DEUTEROSTOMIA* phylum, of *COELOMATA* or *BILATERIA* subdivision, of *EUMETAZOA* division, of *METAZOA* subdivision, of *ANIMALE* regnum.

A classification of this sort will help us to identify the populations and compare the population groups to each other.

LİTERATÜR

- Asdell, S.A., 1946. Patterns of Mammalian Reproduction, Comstock Publishing Co., Ins. İthaca, New York.
- Atasever, T.T., G. Pekin, 1973. Tavşan Üretimi. Yenigün Matbaası. Ankara.
- Brehm, A., 1933. Brehms Tierleben. Die Säugetiere. Band II. Bibliographisches Institut in Leipzig.
- Bozkurt, B., 1960. Zooloji Laboratuvarı Klavuzu. Üçüncü Baskı. A.Ü.Fen Fakültesi Yayın. Umumi No:86. Zooloji No:5. Güven Matbaası.
- Hertwig, R., 1931. Lehrbuch der Zoologie. Fünfzehnte Auflage. Jena Verlagag Von Gustav Fisher.
- Lodos, N., 1979. Sistemik Zoolojinin Prensipleri. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları. No:298. Bornova-İzmir.
- Sönmez, R., Ç. Koçak, 1972. Tavşan Yetiştirme. Ege Üniversitesi Ziraat Fak. Yayınları, No:184.
- Tolunay, M.A., 1953. Özel Zooloji. Cilt I. Omurgasızlar. A.Ü.Fen Fakültesi Yayın. Umumi No:64. Zo.No:1. Şirketi-Mürettibiye Basımevi-İstanbul.
- Tolunay, M.A., 1953. Özel Zooloji. Cilt II. Chordata ve Omurgalılar. A.Ü.Fen Fakültesi Yayınları. Umumi No:64. Zo.No:1. Şirketi-Mürettibiye Basımevi-İstanbul.
- Tolunay, M.A., 1960. Genel Zooloji. Üçüncü Baskı A.Ü.Fen Fakültesi Yayınları. Umumi No:91. Zo.No:3. Şirketi-Mürettibiye Basımevi-İstanbul.
- Wirth, M., G.F. Estabrook, D.J. Rogers, 1966. A Graph Theory Model for Systematic Biology with An Example for the Oncidinae. Syst.Zool., 15.